

Zientzialariek eta ekologistek hamarkadak daramatzate esaten krisi klimatikoa ganean dugula eta ondorio larri atzeraezinak errealitate direla jada. Planetaren ustiaketa, esplotazio ekologikoa jasangaitza dela; Euskal Herriak bi planeta eta erdi behar dituela geure bizierari eusteko. Krisi klimatikoa soziala ere badela, milioika errefuxiatu klimatiko daudela munduan, kutsadurak eragindako planetaren berotzearen eta desertizazioaren ondorioz euren herrialdeak utzi beharrean.

Izan ere, jakin badakigu ezer ez dela gertatzen isolatuki, dena lotuta dagoela: kapitalaren pilaketa eta esplotazioa, bai naturarena, bai jendeena.

Etorkizun distopikoa marrazten digute. Baina oraindik soilik begira ez ote gauden, zientzia fikziozko telesail bati nola. Gurekin ez doala pentsatuta edo gurera ez dela iritsiko sinetsita.

Esaera zahar japoniar batek «sutea beti pareko ibaiertzean dago» esaten du. Hau da, guri ez digu eragiten, besteen kontua da. Krisi klimatikoaren afera ez ote dugu guk geuk ere, lehen munduko biztanleok, besteen afera gisa ikusten. Ez baligu eragingo bezala. Geure bizitza normaltasunez aurrera doa, ustez, mundua sutan dagoen bitartean. Jorge Riechmann ekologian adituak dioen bezala, ekologikoki saturatuta eta sozialki erabat elkar konektatuta dago mundua egun, eta bizi dugun eta bizi gaituen mundu honetan ez dago suterik pareko ibaiertzean. Sute guztiak elkar lotuta daude. Sutea hemen dago.

Tentaldia izan dezakegu –jarriko digute– auto elektriko bat erositara jarraitu ahal izango dugula geure bizi martxarekin. Arrisku latza dago zertxobait aldatuz ezer ez aldatu nahi izateko, baita estatuen arteko *Green Deal* hitzarmen berriarekin ere.

Postpandemia garai baina hala ere sindemiko honetan, gero eta argiago ikusten ari gara krisi ekologikoa ez dela aparteko auzi bat: pandemiak baduela zerikusirik bioaniztasunaren galerarekin, eta bioaniztasunaren galerak planetaren baliabide ekologikoen ustiaketa basarekin, eta ekologiarren ustiaketa basak ekonomia turbokapitalistarekin, eta ekonomia turbokapitalistak kutsadura eta klima aldaketarekin, eta klima aldaketak injustizia sozialarekin eta injusti-

zia sozialak demokrazia eta berdintasun ezarekin; eta horrek guztiak mundu bizigarriago eta justuago bati galga jartzen diola, bai maila bioekologikoan, baina baita hizkuntza eta kulturen eremuan eta justizia sozialaren eta demokraziaren eremuan ere.

Makroan, sute nagusiei begiratzeko, eta, mikroan, suteak gurean non diren eta zer egin dezakegun ikusteko, *Krisi ekologiko, klimatiko eta sozialaren erdian: desazkundera beste biderik bada?* izenpean zazpigarren Jakin Jardunaldia antolatu genuen uztailean, Usurbilen, eta han emandakoa eta gehiago duzu zenbaki bikoitz honetan.

Galdera nagusi bat planteatzen dugu. Desazkundera beste biderik bada? Hau da, hazkunde jasangarria posible ote da oraindik eragin ekologiko, klimatiko eta sozial atzeraezinik ez sortzeko moduan? Edo dagoeneko hazkundera bera jasangaitza da?

Erantzunaren aztarnak hamalau aditu, zientzialari, aktibista eta eragilek ondutako hamaika artikulutan topa ditzakezu, topa eta osa, auzi asko azaleratzen baitira, denak ere elkarri lotuta daudenak: krisi ekologikoa eta gobernantza berrien beharra; ekofeminismoaren ekarpen funtsezkoa; naturaren babes planetaren eta geure buruen babes izanik, geure basoen, uraren, energiaren, hondakinen eta elikaduraren lanketa erresilientearen beharra.

«Zuretzako propio hamar bertso jarri/ azalduz diru gose, kontsumo egarri/ gure bizimoduak ordaina ekarri/ digun arte nola inor ez zen larri/ ea ez diren zure entretenigarri», kantatu ziguten Eli eta Manex Pagolak Usurbilen, *cumbia* erritmoan. Ea irakurketa entretenigarri bai baina pentsagarri eta ekingarri zaizun.

Eta, kontrazalean, Ipar poloa urtzen eta hartza, izotz zati meharrean, nola hala, ihesi. Negua joan da ta. Hala irudikatu du Dom Campistron marrazkilariak krisi klimatikoa kontrazaleko bere estreinako artikuluko grafikoan, aldudedarrak Unai Iturriagari zazpi urteren buruan erreleboa hartu dion honetan. Ongi etorria Domi, beraz, JAKINera, eta egindako lan bikainaren eskertza ezin sentituagoa Unairi –bide batez, jakin.eus atarian dituzue bere *kontra* guztiak, baita berari egindako elkarrizketa luze-mamitsuaren ikus-entzuzko ere–.